

IZ NAŠE DNEVNE KULTURE.

Iz univerzalnega besednjaka »ljublanskega« gledališkega kritika

(ki ga je Udruženje gledaliških igralcev molče aprotiralo in ga ljubljansko občinstvo z užitkom prebira).

Motto: »Narodno gledališče mora paziti na vse, biti povsod na stališču izobrazbe in okusa.« (M. Z. Slov. Narod 1922, št. 90.)

Politika, Literatura.

Navadno dajejo Polonija s častitljivo vnanostjo, s sivo dolgo brado, kakor jo ima n. pr. Pašić. (Hamlet.)

To lice bi bilo na mestu v prelepi igri »Die Gigerlin von Wien«. (Marija Stuart.)

Verska čuvstva.

Zdelo se mi je, da režija in igranje sploh niso prodrli v duševno jedro Preglove igre in so si nalogo olajšali s tem, da so jo enostavno igrali kakor igrajo pobožni kmetski diletanti kak svetli pasijon. Kangumi, kadar je že docela razzvečen in razvlečen. (Azazel.)

Poleg »Francozo« I. in I. je stal še neki vitez žalostne postave, »spremistvo« menda; namesto da bi ga bili pošteno nasminkali, mu je nekdo potegnul čez lice par rjavih madežev, da je izgledal, kakor bi se bil zaobljubil Mariji Pomagaj, da se sedem let ne bo umival. (Madame Sans Gène, 1922.)

Slovnica in tehnika.

Leicester (Dudley) je Elizabeta enkrat nagovorila »Dudlej«. To pa ni veleknik glagola »dudlati«. (Marija Stuart.)

Svetujem še več: Don Antonijo naj bi se iz kake luknje v stropu nad občinstvom s pajacovskim »talataitili« spustil po vrvi dol. (Beuski trgovci.)

Stanovi.

Tiste rdeče roke so mu mahale iz dvorjanskega slabo vezenega fraka, kakor bi spadale h kovaškemu pomočniku. (Madame sans Gène, 1922.)

Enako nevzgojeno se je vedla popivajoča družba plemiških gostov. Če sede pri »Figoveu« skupaj kočijaži in mešetarji, se ne vedejo nič slabše. (Otok in Struga.)

Ti oficirji so še vedno taki, kakoršni bi ne smeli biti. So izgledali kakor mladi komiji, če gredo na kostimiran ples. Če bi jih vsaj gledališki frizer v roke vzel. (Madame sans Gène, 1923.)

Med ohogatelimi primorskimi trgovci najdeš večkrat take zavaljene dedee, ki v basu prednašajo svoj nervozni dialekt. Po mastnih licih linije prekaženosti, surovega egoizma in bahaštva, okrog ust nekaj, kakor spomin na poslednjo bržlo in kozarec vina. Tak animalski tip je tudi Markovičev poglavar. (Revizor, 1923.)

Zivalstvo.

Tale Elizabeta je glede obleke dišala malo po »šmiri«. Elizabeta je s svojim pahljači podobnim ovratnikom, s svojo frizuro, s preščipjenim, negibkim životom in umetno naplunjenim krilom v resnici morala izgledati kakor pav ali puran, kadar se vrtil v ošabnem samodopadajenju. (Marija Stuart.)

Precijozje (pravzaprav bi po naše morali reči »precijozniki in precijoznice«) so bili ljudje, ki so svoje »fine« manire in svojo izobrazbo razkazovali na poseben, zumečnikčen način. Po ljubljanski bi jim rekli »afne«... Takih moških in ženskih »afne« je večkoprevec; le oblika je druga... Danes so drugi na vrsti. Njih zrcala so razne modne revije, v katerih se nam kot idealni tip današnje elegantnosti predložujejo v nemogoče gliste zvaljana ženska in moška telesa, s histeričnim pogledom ter krempljem podobnimi prsti. (Smešne precijozje.)

Kuhinja in klet.

Pravi Molière seveda to ni bil. Razloček je bil morda podoben onemu, kakor če ti pariški zrezek pripravi pošena kranjska kuharica, ne pa izučen francoski kuharski umetnik. (Namišljeni bolnik.) Igra v sedanji obliki pa bi lahko rekli »Tavčarkino«... Naj bo že kakor hoče, v današnji obliki je spominjala igra na pristen kinematografski golaž. (Otok in Struga.)

Pravi rajželjček je naša I... (Gospa z morja.) Vendar — zdaj prihaja majhen vendar — bi si bil, kakor že večkrat pri I. želel, da bi bila pred vsakim aktom izpila kozarček šampanjca. (Marija Stuart.)

Psihofiziologija (s koncem: naturalia non sunt turpia).

Ta bavbav s svojim bramarbaziranjem bi realnega dr. Wangla utegnil požgečkati do homerskega smeha in se samo še izgubiti z vidika, blamiran do kosti. (Gospa z morja.)

Ni čuda, da je ta ljudožerski cepec (Holofernes) lahko in humoristično dunajsko dušo v osebi Nestroya brž zapeljal do pesnitve parodije na Hebblovo dramo... Pojte no; ta Judita je vendar le histerična samica, ki jo po dolgi samoti sproletavajo spomladanski občutki, da voha za samecem. (Judit.)

Madame Sans Gène je uloga, ki zahteva, da prihaja od igralka na občinstvo tudi neki lahko seksualni fluidum. (Madame Sans Gène, 1922.)

In dvorne dame — nihče jim ni pokazal niti, kakšne so bile empire-frizure — v tistih revnih oblekah in ti pokloni kakor bi jih —. (Madame Sans Gène, 1923.)

* * *

O znanstveni in stilistični antitezi.

Ko smo v 1. številki nekega našega mesečnika za književnost in prosveto pri označbi 16. stoletja brali: »Slovenski jezik dobi primerno upoštevanje pri protestantih Trubarju, Dalmatinu itd. Katoličan Adam Bohorič izda l. 1584. prvo slovensko slovnico« — smo mislili, da stojimo pred novo znanstveno tezo. Zato nam ni bilo nič prav, ko smo pozneje brali popravek: »V prvem delu te razprave naj se bere na str. 48. namesto: Katoličan Bohorič — pravilno »Krčan« Bohorič... zato ne, ker nas je pisatelj pripravil ob znanstveno tezo in stilistično antitezo. — Mi smo vendar toliko maloverni, da nam ta popravek le ne gre gladko v glavo, in ne moremo približati protestantom »Krčana« in tudi ne moremo obojih stavljati nasproti, saj je v tistem »dld.« tudi Bohorič primerno upošteval slov. jezik — če je bil že v 1. številki protestant, tedaj za »Krčana« ne bi bilo smelo nič ostati? — Hva-

ležni pa smo ljubi slovenščini, ki je bila vendar enkrat sijajna pomočnica celo znanstveniku. Kako grozno bi bilo s popravkom, če bi bila ta razprava v jugoslovenščini izšla. Protestantom nasproti bi prvotno stal na primer kak »katolik« — tedaj bi se s primerno tehniko popravek moral glasiti: Katolik Bohorič — pravilno »Krkolik« (ali pridite mi na pomoč kakorkoli, za popravek, evo, dajem vam, slog, jezik ali kar hočete). — In še za nekaj nam je žal. Ta »Krkali« Bohorič je vzel katoliku Bohoriču iz rok prošnjo svečeno, ki jo je pisatelj prižgal, preden je začel moralizirati o grehih naših starih opatov. Tako je ne-prostovoljno postal — svoboden znanstvenik.

PREJELI SMO V OCENO.

Nova Evropa, knj. IX, br. 1. — Osnovni pogledi Nove Evrope. — Pregled naše privrede u 1923. br. 2. — Najveći neprijatelj našeg naroda — tuberkuloza.

Przegląd powszechny, mesečnik, posvečen verskim, kulturnim in družabnim vprašanjem. Kraków, 1924.

Razprave I. Izdaja Znanstveno društvo za humanistične vede v Ljubljani, 1923. Nastisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. (Vsebina: Prijatelj Ivan: Predzgodovina ustanovitve »Slovenske matice«. — Veber Franc: enačbe človeške pozornosti. — Kos Franc: Iz zgodovine devinskih gospodov. — Nahtigal Rajko: Doneski k vprašanju o postanku glagolice. — Kidrič Franc: Ogrodje za biografijo Primoža Trubarja. — Oštr Karel: Alarodica. 1. — Hauptmann Ljudmil: Mejna grofija spodnjepanonska. — Grafenauer Ivan: Naglas v nemških izposojenkah v slovenščini. — Ramovš Franc: Deklinacija slovenskega imena očā, ōče < otica.

A. Linhart: **Zupanova Micka in Veseli dan ali Mafiček se ženi.** Zbirka »Oders«. Tiskovna zadruga, Ljubljana, 1923.

Cvetko Golar: **Pastirjeva nevesta.** Zbirka povesti. Učiteljska tiskarna v Ljubljani, 1923.

Trezvenost, Organ Jugoslav. saveza trezvenosti. Urednik dr. Pavle Mitrovič. L. XIII. Sarajevo.

Euharistijski kongres u Zagrebu 18.—19. kolovoza 1923. 2. izd. Zagreb »Život«, 1923. Poročilo o evhar. kongresu u Zagrebu. Ilustrirano.

Fr. Maselj-Podlimbarski: **Zbrani spisi I.** Zak. Tiskovna zadruga v Ljubljani, 1923.

Ameriški družinski koledar za l. 1924. X. 1. Izd. Jugosl. delavska tisk. družba, Chicago, 1923. Spisi A. Cerkenika (Drama »V kaverini«), F. Seliskarja, Fr. Albrehta, Iv. Molka i. dr. Med slikami Fr. Tratnik »Slepeca«.

Nova Evropa knj. IX, br. 2. Najveći neprijatelj našeg naroda — tuberkuloza. — Br. 3. Brankovo kolo (splet jugoslovanske lirike). Med drugim Stano Kosovel: Isus u pustinji. Iv. Pregelj: Ex tempore in O. Zupančič: Pod križem (odlomci iz drame »Nesrečno lepa Veronika«).

Jos. Jurčič: **Spisi**. Uredil dr. Iv. Grafenauer. II. zv. Jugoslav. knjigarna v Ljubljani, 1923. (Vsebina: Jurij Kobila. — Tiho-tapeec. — Urban Smukova ženitev. — Klosterski zohar. — Grad Rojinje. — Golida.)

Pod lipo. Pogovori s slovenskimi zadrugarji. Družinski mesečnik za vse, ki so dohro volje. L. I. Urejuje Anton Kristan, Ljubljana, 1924.

Dr. Jos. Tominšek: **Nemško-slovenski slovar** za domačo in šolsko rabo. V Ljubljani, 1924. Ig. Kleinmayr & Fr. Bamberg. V zasnovi 2. del »Praprotnikovega« slovarja. Paginacija nadaljevanje 1. dela. Samostojno poraben. Praktična priročna knjiga brez znanstvenih svrh.

Bernhard Kellermann: **Predor**. Roman. Prevedel Fr. Kobal. Zak. in izdala Tiskovna zadruga v Mariboru, 1922.

Dante. Raccolta di studi a cura di Alojzij Res per il secentenario della morte di Dante. Giov. Paternolli, Gorica, 1924. (Vsebina: A. Res: Ob šeststoletnici. — G. Salvemini: Dante in politične borbe njegovega časa. — G. Mazzoni: »Dolce stil nuovo«. — T. Gallarati-Scotti: »Vita nuova«. — E. G. Parodi: La divina commedia — pesem svobode individualna in XXVII. spev Vie. — B. Croce: Značaj in enotnost Dantejeve poezije. — A. Useničnik: Dante in filozofija. — V. Rossi: Dante, pesnik naroda in človečnosti. — O. Zupančič: V. spev Pekla v slov. prevodu. — J. Puntar: Dante in Prešeren. — V. Molè: Dante in poljska romantika. — M. Kos: Dantejevi sledovi med Jugoslavyani. — J. Debevec: Dante v slovanskih prevodih. — Fr. Stelè: Mirko Rački — Dantejev ilustrator. — Ta izdaja je razen zadnjega članka prevod slovenske izdaje, ki jo je izdala založba Kleinmayr in Bamberg v Ljubljani.)

Dr. Stj. Mohorovičič: **Kratka uputa u političku aritmetiku sa pomoćnim tablicama** i sa Stampfer-Doležalovim logaritmičkim tablicama sa 6 decimalnih mesta. Za školsku i privatnu uporabu. Izd. Bibliografski zavod Zagreb, 1923.

Dr. M. Stojšić: **Francusko dopisivanje za srednje škole**. Izd. Bibliografski zavod, Zagreb, 1923.

E. Benhač: **Gospodarsko-trgovački zemljopis za trgovačke škole**. Priređen po Zehden-Stoiserju. Izd. Bibliografski zavod, Zagreb, 1923.

Dr. Vl. Prestini: **Hrvatsko-njemačko trgovačko dopisivanje**. Izd. Bibliografski zavod, Zagreb, 1923.

Jos. Jurčič: **Spisi X.** Uredil dr. Ivan Grafenauer. (Vsebina: Slovenski svetec in učitelj. — Veronika Deseniška.) Ljubljana, 1923. Jugoslovanska knjigarna.

Ivan Cankar: **Hlapec Jernej**. Za oder priredil M. Skrbinek. »Narodna knjigarna« v Gorici 1923.

Nageljčki. Okrogle narodne pesmice. »Narodna knjigarna«, Gorica, 1923.

France Bevk: **Tatič**. Opremil T. Kralj. Naša založba, Trst, 1923.